

Karina Kosiara-Pedersen

Tillykke til Dansk Folkeparti!

Pia Kjærsgaard og tre andre folketingsmedlemmer brød i 1995 med Fremskridtspartiet og dannede Dansk Folkeparti. Traditionelt partimedlemskab, offentlig partifinansiering og en høj grad af topstyring og partidisciplin karakteriserer partiorganisationen, mens Dansk Folkepartis politiske mærkesager er mindre immigration og integration, mere lov og orden, og velfærdschauvinisme. Deres første 25 år har været succesfulde. Vælgernes opbakning til Dansk Folkeparti har påvirket regeringsdannelse og den førte politik, specielt på immigrations- og integrationsområdet. Selvom partiet har forsøgt at organisere sig og agere som et etableret parti, gik de ikke i regering, selvom de efter folketingsvalget i 2015 blev det største borgerlige parti. I 2019 faldt vælgernes opbakning, og den har siden folketingsvalget 5. juni 2019 ligget under, hvad partiet siden 2001 har opnået ved valgene.

Nøgleord: Dansk Folkeparti, partiorganisation, populisme, lederskab

Derfor siger jeg til Dansk Folkeparti:
Uanset hvor mange anstrengelser man gør sig
– set med mine øjne – stuerene, det bliver I aldrig!
(Statsministeriet, 1999).

Der er langt fra Fremskridtspartiets tumultariske landsmøde i 1995, der gav anledning til dannelsen af Dansk Folkeparti, og statsminister Poul Nyrup Rasmussens nu berygtede reaktion på det nye partis retorik om indvandrere ved Folketingets åbningsdebat i 1999 til partiets position som det største borgerlige parti, på tærsklen til ministerkontorerne og Pia Kjærsgaard på posten som Folketingets formand efter 2015-valget. Et succesfuldt politisk projekt. Også selvom vælgernes opbakning er dalet markant siden indgangen til 2019. Formålet med denne artikel er at gøre status over Dansk Folkeparti i anledning af partiets 25 år 6. oktober 2020. Artiklen undersøger, hvordan bruddet med Fremskridtspartiet gav mulighed for en organisation, strategi og politik, der var en forudsætning for den politiske indflydelse, Dansk Folkeparti har haft.

I første afsnit genopfriskes Dansk Folkepartis dannelse i bruddet med Fremskridtspartiet. I andet afsnit præsenteres det teoretiske grundlag for analysen, nemlig Harmel og Jandas model for partiforandring (1994), og den i analysen anvendte empiri i form af interview, materiale fra partiet, medlems- og væl-

gerundersøgelser samt mediernes dækning. Analysen af Dansk Folkeparti er opdelt i tre afsnit. Først analyseres Dansk Folkepartis organisation med fokus på partimedlemskab, partidisciplin, partiets ledelse og ressourcer. Dernæst analyseres Dansk Folkepartis strategi, specielt i forhold til regeringsdannelse. Afslutningsvis analyseres Dansk Folkepartis politik med fokus på dets placering i det politisk rum, mærkesager og hvorvidt Dansk Folkeparti er et ”radikalt højrefløjsparti” karakteriseret ved nativisme, autoritarisme og populisme, som det ofte angives i den internationale litteratur (Mudde, 2019). Til sidst konkluderes.

En stjerne fødes

Mogens Glistrup var landsretssagfører og blev kendt i offentligheden, da han på tv i januar 1971 dels sammenlignede skattesnydere med Anden Verdenskrigs jernbanesabotører, dels viste sit skattekort med 0 i trækprocent frem. Glistrup tog initiativ til Fremskridtspartiet, da Det Konservative Folkeparti ikke ville stille ham op (Larsen, 1977), og partiet stormede ved jordskredsvalget i 1973 ind i Folketinget med 28 mandater. Pia Kjærsgaard kom til senere. Hun var opstillet ved folketingsvalgene i 1979 og 1981 og blev valgt ind ved valget i 1984 (Folketinget, 2018). Her blev hun også politisk ordfører og delte lederskabet i folketingsgruppen indtil 1989, mens hun i 1989-1993 var de facto partileder (Bille, 1997: 386). Glistrup og Kjærsgaard repræsenterede to forskellige strategier, nemlig Gistrups ideologisk rene ”strammer”-linje og Kjærsgaards pragmatiske ”slapper”-linje. Uenigheden kulminerede på det tumultariske landsmøde i 1995,¹ hvor ”slapperne” under ledelse af Kjærsgaard tabte kampen om magten i partiet.

Herefter meldte Pia Kjærsgaard sig, sammen med MF’erne Poul Nødgaard, Ole Donner og Kristian Thulesen Dahl, 6. oktober 1995 ud af Fremskridtspartiet og stiftede Dansk Folkeparti. Det viste sig hurtigt, at Dansk Folkeparti var vælgermæssigt mere succesfuldt end Fremskridtspartiet. Kirsten Jacobsen, populær MF fra Nordjylland, fik Fremskridtspartiet over spærregrænsen ved folketingsvalget i 1998, men de fire MF’er brød i 2000 med partiet og dannede den parlamentariske gruppe, Frihed 2000. Fremskridtspartiet har ikke været opstillingsberettiget siden (se Harmel, Svåsand og Mjelde, 2018 om Fremskridtspartiets succes og fiasko).

Formelt er Dansk Folkeparti et nyt parti skabt af udbrydere fra Fremskridtspartiet, men man kan også argumentere for, at det reelt er den succesfulde fortsættelse af Fremskridtspartiet (Pedersen og Ringsmose, 2005). Kjærsgaard og de tre andre MF’er forlod Fremskridtspartiet med flere organisationsfolk, der blev centrale i Dansk Folkeparti, og ca. en tredjedel af partiets medlemmer (Bille,

1998). Politisk fortsatte Dansk Folkeparti den indvandringsskeptiske linje, der havde vundet frem i Fremskridtspartiet i 1980'erne (Pedersen og Ringsmose, 2005). Vælgerne fulgte også i stor grad med over i Dansk Folkeparti (Andersen, 2001). I 1998 lå Dansk Folkepartis støtte på niveau med støtten til Fremskridtspartiet i 1994.

Artiklen her argumenterer for, at det, at Kjærsgaard-fraktionen ikke vandt magtkampen og forblev i Fremskridtspartiet, netop er en vigtig del af forklaringen på den fremtidige succes. Bruddet frisatte Dansk Folkepartis stiftere fra den organisatoriske og politiske stiafhængighed, fra ballasten i Fremskridtspartiet, hvilket muliggjorde, at de kunne foretage specifikke valg angående organisering, strategi og politik. Til at belyse disse valg gennemgås i næste afsnit den teori om partiforandring, artiklen er baseret på.

Partiers etablering og forandring – og studiet deraf

Det er mere end 100 år siden, at de første partiorganisationsstudier så dagens lys. Det var analyser af enkelte partier, der på forskellig vis bidrog til teoretiske refleksioner over partiernes organisering (Gauja og Kosiara-Pedersen, 2019). De første studier fokuserede på, hvordan partierne var organiseret; næste generation også på, hvordan partierne var i forandring væk fra de medlemsbaserede partiorganisationer, der prægede demokratiseringsperioden med udvidelse af valgretten og mobilisering af de mange. Denne forandring blev i første omgang tolket som forfald, fordi der var nedgang i vælgernes partiidentifikation, partimedlemskab, tilliden til politikerne osv. Partier var simpelthen ikke, hvad de havde været. Og er det stadig ikke. Men tesen om partiernes ”forfald” er i hvert fald delvist misledende, fordi den sammenblander system og partiniveau, og forfald og forandring. Partier som sådan er ikke i forfald, blot fordi nogle partier erstatter andre i et partisystem. Ligesom partier, der organiserer sig på anden vis end det klassiske medlemsbaserede masseparti, ikke nødvendigvis er i forfald. Som organisationer kan de være særdeles stærke, selvom medlemmernes kontingenter erstattes af offentlig partistøtte, og deres deltagelse af ansatte og konsulenter.

En af de mest epokegørende teorier om partiers forandring er kun et år ældre end Dansk Folkeparti, nemlig Harmel og Jandas (1994) integrerede teori om partiernes mål og organisering. Teorien er god at anvende, fordi den inddrager flere dimensioner af både partiforandring og forklaringer derpå. For det første skelner Harmel og Janda mellem tre former for partiforandring: forandring i partiets 1. vedtægter, struktur og organisering, 2. strategi og taktik, og 3. politik. Det er denne tredeling, artiklen her benytter sig af.

For det andet forklarer Harmel og Janda (1994) partiforandring i både et struktur- og aktørorienteret perspektiv. Partier agerer i en kontekst med givne vilkår, der sætter rammer og påvirker deres organisering. Men politiske partier er også selv aktører, der bestemmer, hvordan de vil organisere sig inden for de givne rammer, og derfor også om og hvordan de vil forandre sig. Harmel og Janda argumenterer for, at "nye organisationer oftere eksperimenterer med nye organisationsformer" (1994: 282). Forandringer forventes specielt, hvis en organisation har lidt et nederlag ift. dens primære mål, dvs. stemmer, regeringsmagt, politik eller partisammenhold. Et partilederskifte forventes også at give anledning til partiforandring, specielt hvis det også indebærer, at partiets dominerende koalition, dvs. ledelsesgruppen, forandres, fordi en ny ledelsesgruppe er motiveret både af at etablere sin magt og implementere sine mål (Harmel og Janda, 1994: 280). Der er dermed større sandsynlighed for, at Dansk Folkeparti organiseres anderledes end Fremskridtspartiet, end der er for forandring i Dansk Folkeparti ved partilederskiftet mellem Pia Kjærsgaard og Kristian Thulesen Dahl (Kosiara-Pedersen, 2019).

Analysen af Dansk Folkepartis organisation, strategi og politik er baseret på interview med partileder Pia Kjærsgaard (i 2002), partisekretær Poul Lindholm Nielsen (i 2017) og sekretariatsleder Steen Thomsen (i 2002), Dansk Folkepartis vedtægter (fra 1996, 2003, 2006), årsmødetaler og -beretninger (1996-2019), Dansk Folkepartis politiske program (Dansk Folkeparti, 2019a, 2019b), *Dansk Folkeblad*, (selv-)biografier (Kjærsgaard, 2013), partiets regnskaber (2001-2018), partimedlemsundersøgelserne (2000 og 2012), mediernes dækning samt eksisterende studier. Analysen af Dansk Folkepartis etablering og forandring er opdelt i tre afsnit med fokus på henholdsvis organisation, strategi og politik.

Organisatorisk: en for alle og alle for en

Det var ikke blot de fire MF'er, men flere centrale organisationsfolk som Peter Skaarup og Poul Lindholm Nielsen, ca. en tredjedel af partiets medlemmer (Bille, 1998) samt tidligere kandidat Søren Espersen, der fulgte med over i Dansk Folkeparti. Men partiets organisering blev en anden. Glistrup formåede ikke at skabe den type personligt parti, han ønskede. Hertil var modstanden fra hans støtter for stor. Fremskridtspartiet endte derfor i langt højere grad, end Glistrup ønskede, med organisatoriske træk lig de etablerede partier (Bille, 1997; Larsen, 1977). Omvendt synes Pia Kjærsgaard og hendes støtter at have været meget bevidste om at skabe en mere traditionel partiorganisation, dog med en højere grad af centralisering og partidisciplin. Pia Kjærsgaard og hendes støtter ønskede at være et "normalt" parti med en medlemsorganisation, fordi "partier skal da have medlemmer" (interview med Pia Kjærsgaard). Dansk

Folkeparti har derfor, lig hovedparten af de europæiske partier, en landsorganisation med årsmødet som øverste myndighed, lokalforeninger og medlemmer med rettigheder og pligter, men de adskiller sig med en stærkere hovedbestyrelse, specielt når det gælder optagelse og eksklusion af medlemmer (Dansk Folkeparti, 2019f), hvilket uddybes nedenfor.

Det var års kiv og strid om organisering og politik i Fremskridtspartiet, der kulminerede på det famøse landsmøde i 1995, og ønsket om politisk indflydelse, der fik betydning for, at Dansk Folkeparti blev organiseret med en højere grad af centralisering og partidisciplin end de etablerede partier. Som udtrykt af Peter Skaarup:

Landsmødet udstak linjen for vores organisation og vores måde at tænke og fungere på. Det har forskånet os for mange af de problemer, som andre partier i dag må kæmpe med. ... Vi lærte nemlig på den hårde måde, at politik frem for alt kræver selvdisciplin, ordholdenhed, hæderlighed og vilje til kompromis – og at meninger ikke er noget man skifter, som vinden blæser. Landsmødet [Fremskridtspartiets i 1995] gav os hår på brystet (Jensen, 2013a).

Pia Kjærsgaard og resten af ledelsen var klar over, at de var nødt til at opretholde en skarp partidisciplin, hvis de skulle få deres mandater til at tælle i Folketinget (Pedersen og Ringsmose, 2005). Kombinationen af en stærk norm om etablering af medlemsorganisation og et behov for partidisciplin præger fra start Dansk Folkepartis organisering.

Partimedlemskab

Pia Kjærsgaard og hendes støtter etablerede en medlemsorganisation og opfordrede til medlemsrekruttering (Pia Kjærsgaard, årsmødetale 1997; Poul Lindholm Nielsen, årsmødetaler 1997 og 2000) i lighed med alle andre danske partier. De havde et mål om at have en lokal partiforening i alle 275 kommuner og anså 10.000 for et ikke urealistisk medlemstal, selvom ”det ikke ligger lige om hjørnet” (interview med Steen Thomsen); det tog 10 år. Dansk Folkeparti afholdt årlige rekrutteringskampagner og inkluderede systematisk indmeldelsesblanketter i deres kampagnemateriale. Samtidig er medlemskriterierne i Dansk Folkeparti ikke høje. Man skal være 14 år gammel, have dansk statsborgerskab (men dispensationer gives, jf. Sahl, 2015), og så må man ikke være medlem af andre partier (Dansk Folkeparti, 2019f). Medlemskontingentet på 150 kr. (Dansk Folkeparti, 2019g) er lavt i international sammenhæng (Kosiara-Pedersen, 2015).

Dansk Folkepartis medlemsorganisation ligner på mange måder de andre partiers. I en international, komparativ analyse af graden af internt partidemokrati i europæiske partier, ligger Dansk Folkeparti på en 38. plads ud af 55. Men de er ikke det danske parti, der scorer lavest, idet både Radikale Venstre og Socialdemokratiet scorer lavere, når det gælder medlemmernes formelle indflydelse på vigtige politiske beslutninger (Bolin et al., 2017). Men der er en høj grad af centralisering af de politiske beslutninger, og partimedlemmerne inddrages traditionelt ikke. Det er vælgerne, der har stemt på partiet, og medlemmer kan ikke bare betale kontingent og så tro, at de kan bestemme partiets politik (Thomsen, 2002). Det betyder ikke, at Dansk Folkepartis medlemmer ønsker mere internt demokrati. Partimedlemsundersøgelserne viser, at de er blandt de mest tilfredse partimedlemmer, også i en nordisk sammenligning (Kosiara-Pedersen, 2014; Bolin og Kosiara-Pedersen, 2019). De forventer ikke indflydelse; de mener, i højere grad end medlemmer i andre partier, at deres rolle er at bakke op om ledelsen.

Efter Dansk Folkepartis etablering sikrede Peter Skaarup i partisekretariatet, at "ballademagerne" fra Fremskridtspartiet ikke fulgte med (interview med Pia Kjærsgaard). Lokalforeningsbestyrelser kan også nægte optagelse af et medlem (Dansk Folkeparti, 2019f). Det er derfor ikke alle medlemmer, der opfyldte medlemskriterierne, der var velkomne.

Partidisciplin

Det er heller ikke alle medlemmer, der er velkomne til at blive. Medlemmer, der kritiserer partiet offentligt, afviger fra partiets politiske linje, fx ved at være antisemitiske eller på anden vis skadelige for partiet, bliver bedt om at forlade partiet eller ekskluderes. I modsætning til andre partier giver Dansk Folkeparti ikke mulighed for, at ekskluderede medlemmer appellerer eksklusionen til partiets højeste myndighed, årsmødet (Dansk Folkeparti, 2019f; Kosiara-Pedersen, 2015).

Mens der i andre partier (i forskellig omfang) er "højt til loftet og langt til døren", bliver der i Dansk Folkeparti lagt stor vægt på én politisk partilinje, og denne understøttes ved en høj grad af partidisciplin både i medlemsorganisationen og folketingsgruppen. Partidisciplinen understøttes af partiets hovedkvarter, der gerne tager ud i landet for at hjælpe lokale partiforeninger med at afklare uenigheder. Poul Lindholm Nielsen er kendt for at være den, der klarede ærterne, når der var konflikter i lokale partiforeninger, eller hvis der var nogen, der skulle mindes om partiets linje og graden af partidisciplin. Ifølge ham selv en nødvendig og naturlig opgave til sikring af partiets succes (interview 2017). Mediernes dækning viser, at eksklusion primært sker ved lokale personkon-

flikter, efter kritik af partiets ledelse og ved politiske udmeldinger, der viser sympati med højreekstremistiske grupper.

Det er ikke kun på det lokale niveau, at menige partimedlemmer og kommunalbestyrelsesmedlemmer er blevet ekskluderet. Utilfredshed med topstyringen resulterede også i eksklusionen af folketingsmedlemmer i 2000. Pia Kjærsgaard mente selv, at partiets hurtige succes havde gjort det svært at undgå ”lykkeriddere” og andre typer, der ikke er ”ordentlige” kandidater (interview med Pia Kjærsgaard). Partiets ledelse har fra start også haft styr på folketingsgruppen, både ved at de facto bestemme, hvem der kunne (gen)opstille, og ved at holde fx ordførere i kort snor.

Den aktive opretholdelse af partidisciplin både i medlemsorganisationen og blandt de folkevalgte betyder for det første, at Dansk Folkeparti har været i stand til at minimere den negative ballast fra politisk ekstreme, som andre fløjpartier (kan) skades af, men som ikke på samme vis er en stor risiko for mainstreampartier. For det andet betyder partidisciplinen og den deraf følgende ”ro på bagsmækken”, at Dansk Folkeparti har kunnet agere som et troværdigt, etableret parti på den parlamentariske arena, hvor andre partier har kunnet regne med deres mandater, og på den vis opnå politisk indflydelse. Der har ikke været et bagland eller menige MF’er, der kunne skabe uro om ledelsens linje.

Partiledelse

Partiledelsen er central i Dansk Folkeparti. Selvom Pia Kjærsgaard etablerede Dansk Folkeparti med tre andre MF’er og andre centrale organisationsfolk, anses hun for at være partiets grundlægger, partiejeren, og afgørende i alle Dansk Folkepartis beslutninger. Stort set alle partiledere er magtfulde, men Pia Kjærsgaard har alligevel ligget i den øverste liga. Pia Kjærsgaards karisma og personlighed synes at have delt vandene mellem dem, der støtter og elsker hende, og dem af modsatte holdning. Det kan være svært for partier med en markant personlighed i front at skifte partiledere. Specielt hvis de personificerer partiet og er karismatiske. Selvom det kan siges at være tilfældet med Pia Kjærsgaard, gik partilederskiftet i 2012 umiddelbart bedre end forventet. Vælgernes tilslutning steg faktisk i 2014 og 2015, selvfølgelig også pga. Lars Løkke Rasmussens og Venstres udfordringer.

Der er forskel på partilederskift, og dette er et eksempel på skift af partilederen men ikke partiledelsen (jf. Harmel og Janda, 1994: 280). Kristian Thulesen Dahl var en af de tre MF’er, der forlod Fremskridtspartiet og skabte Dansk Folkeparti sammen med Pia Kjærsgaard. Han har hele tiden været en del af partiets ledelse. Hvor ”skiftet” fra et Fremskridtsparti domineret af Glistrupfløjen til Dansk Folkeparti under ledelse af Pia Kjærsgaard i 1995 indbefattede et skifte

i den dominerende koalition, forandrede skiftet fra Pia Kjærsgaard til Kristian Thulesen Dahl kun partilederposten, ikke partiets dominerende koalition. Pia Kjærsgaard fortsatte som prominent MF. Hvor Pia Kjærsgaard stod stærkt på det værdipolitiske område, er Kristian Thulesen Dahls image stærkere på det økonomiske qua hans uddannelse og finanspolitiske erfaring i Folketinget. Arbejdsdelingen med Kristian Thulesen Dahl som partileder og Pia Kjærsgaard som værdiordfører 2012-2015 synes derfor at være en optimal kombination. Da Pia Kjærsgaard i 2015 blev formand for Folketinget, overtog Martin Henriksen posten som udlændingeordfører, men hun fik den tilbage igen i 2019.

Ressourcer

Som andre nye partier har Dansk Folkeparti ikke formået at opnå medlemstal, der ligner de to store partiers, selvom de vælgermæssigt lå på linje i 2015. Deres medlemstal voksede fra 6.500 i 2000 til 10.700 i 2012. Tiden i opposition 2012-2015 skabte fremgang, og højdepunktet var 2015 med 17.000 medlemmer. Siden da har partiet mistet medlemmer. Dansk Folkepartis medlemmer er oftere mænd, ældre, med folkeskole eller erhvervsuddannelse som længste uddannelse, men interessant nok er de blandt dem, der er mest repræsentative for partiets vælgere; der er samme skævhed blandt vælgere og medlemmer (Kosiara-Pedersen, 2017). Dermed ligner Dansk Folkepartis støtter i høj grad andre højrefløjspartiers (Mudde, 2019).

I lyset af Dansk Folkepartis partidisciplin og begrænsede medlemsinddragelse, fx på årsmødet, virker det ikke til, at Dansk Folkeparti har set medlemmer som aktive medspillere. Det er også langt fra alle partier, der prioriterer medlemsdeltagelse. Men det er interessant, at parti-interne forhold alligevel er et af de fire punkter, Kristian Thulesen Dahl nævner i sin årsmødetale efter nederlaget ved folketingsvalget 2019. Han mener, at der skal være mere kommunikation, også så medlemmerne "kan holde os i ørene og sikre, at vi får tingene sagt i et sprog, der er til at forstå!" (Dahl, 2019). Og at der er "rigtig mange folk med særdeles gode kompetencer på en lang række forskellige områder. Kompetencer, som vi ikke udnytter særlig godt i dag" (Dahl, 2019). Det handler om orientering, men der åbnes også en dør på klem for at "være en mere aktiv del i udviklingen af vort parti" (Dahl, 2019). Kristian Thulesen Dahl plæderer her for aktiviteter og deltagelse, der ikke synes at have været et stærkt kendetegn ved Dansk Folkeparti. Den vælgermæssige tilbagegang har, som set tidligere i andre partier som Socialdemokratiet (2001) og Venstre (2011, 2019) givet anledning til genovervejelse af partiets organisering.

Dansk Folkeparti blev skabt på et tidspunkt, hvor den offentlige partistøtte var veletableret, og partiets regnskaber viser, at de primært baserer sig på offent-

lige midler. Den offentlige partistøtte udgør 75 pct. af partiets indtægter, mens medlemmernes kontingenter kun udgør 10 pct. (Folketinget, 2019). Dansk Folkeparti har, som hovedparten af de nye partier, ikke nogen stærke bånd til etablerede interesseorganisationer eller erhvervsliv, men de har fået bidrag fra aktører, der støtter de borgerlige partier.

Samlet set er Dansk Folkeparti i høj grad organiseret på samme vis som andre danske partier, men de adskiller sig med åbenhed om en markant topstyring og høj grad af partidisciplin. Det er denne kontrollerede organisering, der var en forudsætning for deres parlamentariske indflydelse, som næste afsnit fokuserer på.

Strategi: politisk indflydelse på centrale mærkesager uden ministeransvar

Fremskridtspartiets tumultariske landsmøde i 1995 var kulminationen på mange års uenighed om strategien internt i Fremskridtspartiet. Med bruddet og etableringen af Dansk Folkeparti kunne Kjærsgaards fraktion forfølge samarbejdsstrategien uden parti-intern modstand. Den stramme topstyring i organisationen var et middel til at sikre parlamentarisk indflydelse. Strategier udøves inden for de muligheder og begrænsninger, en given kontekst giver, og der fokuseres derfor i dette afsnit både på, hvordan de andre (borgerlige) partier agerede og på Dansk Folkepartis beslutninger.

Vi har i Danmark tradition for velfungerende mindretalsregeringer, der sammen med deres parlamentariske grundlag til sammen har mindst 90 mandater og dermed ikke har flertal imod sig i Folketinget, men som også lovgiver med andre partier og dermed skiftende flertal. I flerpartisystemer er en klassisk problemstilling, at partier overvejer, om de forventede omkostninger ved at deltage i regering overstiger de forventede fordele. Nøglen til ministerkontorerne giver politisk indflydelse men betyder også, at partiet står til regnskab over for vælgerne, og for nogle partier er regeringsdeltagelse ikke nødvendigvis den bedste måde at sikre politisk indflydelse på (Strøm, 1984: 211). I en dansk kontekst er det ikke kun formel regeringsdeltagelse men også det at være en del af regeringens parlamentariske grundlag, der er relevant at undersøge.

Første spørgsmål er selvfølgelig, om et parti inviteres til parlamentarisk samarbejde. Højrefløjspartierne udelukkes via en formel eller de facto *cordon sanitaire* i blandt andet Belgien, Tyskland, Holland og Sverige. Denne sortlistningsstrategi, som indikeret ved Poul Nyrup Rasmussens udtalelse om stuerenhed i 1999, blev ikke forfulgt af de danske borgerlige partier. Venstres Anders Fogh Rasmussen så tidligt Dansk Folkeparti som en allieret snarere end en trussel og baserede sine Venstre-Konservative mindretalsregeringer i 2000'erne på Dansk

Folkepartis parlamentariske støtte. Strategien var mulig, eftersom 2001-valget efterlod et flertal (VKO) til højre for midten; en sjældenhed i dansk politik, hvor Radikale Venstre traditionelt har været kongemager.

VKO-flertallet i 2001 gav de borgerlige partier nøglen til statsministeriet uden om de Radikale, hvis de ville have den. Og det ville Anders Fogh Rasmussen gerne. Dansk Folkeparti ville den parlamentariske indflydelse og kunne levere mandaterne, og dermed var Dansk Folkeparti en reel mulig samarbejdspartner i modsætning til Fremskridtspartiet. VKO-flertallet og Dansk Folkepartis strømlinede organisation er dermed vigtige brikker i forståelsen af, hvorfor Dansk Folkeparti blev inviteret indenfor. Uden at idyllisere samarbejdet synes der at være en gensidig interesse i VKO-konstellationen, også selvom det indimellem slog gnister mellem Konservative og Dansk Folkeparti.

Dansk Folkeparti fik indrømmelser på deres mærkesager, specielt integrations- og immigrationspolitik, lov og orden samt ældrepolitik for at støtte regeringens (økonomiske) politik. Den gunstige økonomiske situation gav mulighed for fokus på Dansk Folkepartis nypolitiske mærkesager (Ivarsflaten, 2005), og de blev ikke straffet af deres vælgere for støtten til økonomiske reformer. Dansk Folkeparti fik som regeringens parlamentariske grundlag politisk indflydelse uden at skulle påtage sig omfattende ansvar for upopulære beslutninger.

Regeringsdeltagelse var ikke på tale i 2001-2011. Men det blev relevant, da folketingsvalget i 2015 gjorde Dansk Folkeparti til det største parti til højre for midten. Uden adgang til overvejelserne hos både Dansk Folkeparti og statsminister Lars Løkke Rasmussen og hans hold formår denne analyse desværre kun at skrabe i overfladen. Kristian Thulesen Dahl argumenterede i medierne for, at Dansk Folkeparti ville få mere ud af at være støtteparti end af at sidde i regeringskontorerne. Dermed ville de undgå de omkostninger, der følger med regeringsansvaret, som de blandt andet har set hos deres norske søsterparti. Men det er nok ikke uden betydning, at det er problematisk at have et parti, der er stærk modstander af EU i ministerkontorerne. Med en fortsættelse af strategien fra 2000'erne ville Dansk Folkeparti få noget på deres mærkesager. Det er muligt, at den manglende bredde i den politiske ledelse også har spillet en rolle, fordi regeringsdeltagelsen ville betyde, at Dansk Folkepartis ledelse flyttede fra folketingsgruppen til ministerkontorerne; en flytning, der kunne udfordre både partidisciplin og den målrettede strategi.

Rollen som regeringens støtteparti var dog langt fra så ligetil i 2015-2019 som det var i 2001-2011 – hverken i regeringens eller Dansk Folkepartis perspektiv. Dansk Folkeparti stillede flere krav til regeringen, og der var specielt konflikter mellem Liberal Alliance og Dansk Folkeparti. Meningsmålinger (Danmarks Radio, 2019a) indikerer, at vælgerne har straffet Dansk Folkeparti for ikke at

tage politisk ansvar ved regeringsdannelsen i 2016, hvor Liberal Alliance og Det Konservative Folkeparti blev indlemmet i regeringen. Det samme billede ses i mediedækningens anekdoter fra folketingsvalgkampen i 2019, hvor adspurgte vælgere netop angav det, at Dansk Folkeparti ikke tog ansvar, som begrundelse for at skifte partiet ud. Selvom et mere håndfast svar kræver mere dokumentation, som fx den kommende valgundersøgelse kan give, synes det også at være Kristian Thulesen Dahls opfattelse, da han på årsmødet i september 2019 gjorde status: ”Vi skulle være endt i regering tilbage i 2015. Vi endte med at blive set som et parti, der ikke er parat til at tage det ultimative ansvar ved at gå i regering. Det dur ikke! Danskerne vil have partier, som er parat til også at tage det ansvar” (Dahl, 2019). Dansk Folkeparti oplevede dermed en elektoral omkostning ved ikke at deltage i regering, selvom de fik politisk indflydelse.

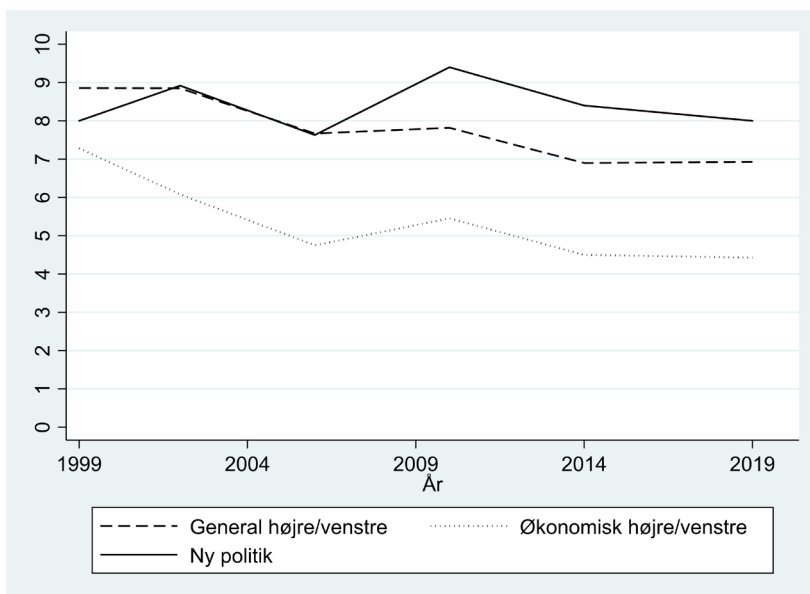
Måske valgte Dansk Folkeparti forkert. Måske gjorde de ikke. Andre (højrefløjs-)partier har oplevet, at regeringsdeltagelse koster på vælgernes opbakning. Udfordringerne er, at en minister står på mål for alle politiske beslutninger på deres område, herunder også hvis tiltag fx reelt er bestemt af EU. Dansk Folkepartis EU-skepsis ville dermed stå svagere. Samtidig er det ikke givet, at partiet kun ville komme til at besidde ministerposter på deres mærkesager. I fx VLAKE-regeringen (2015-2019) bestred konservative ministre poster, der lå i forlængelse af partiets politiske mærkesager, mens det samme ikke gjorde sig gældende for Liberal Alliance. Dansk Folkeparti kunne derfor også, som Liberal Alliance, have risikeret at skulle markere sig med ministre på andre politiske områder end deres mærkesager. Samtidig gøres regeringspartier generelt ansvarlige for hele regeringens politik, hvilket kan være en udfordring for anti-elitære partier som Dansk Folkeparti (og fx Enhedslisten), fordi regeringsdeltagelse netop etablerer dem som del af systemet.

Politik: intet over, intet ved siden af integrations- og indvandringspolitik

Den indledende artikel i dette nummer (Green-Pedersen og Kosiara-Pedersen, 2020) viser, hvordan de danske partier er placeret i et todimensionelt politisk rum. Her ligger Dansk Folkeparti til højre på den nypolitiske dimension og i midten på den fordelingspolitiske. Men det har ikke altid være tilfældet. Hvor Fremskridtspartiet var et højrefløjsparti på både den ny- og fordelingspolitiske dimension, har Dansk Folkeparti bevæget sig mod midten på den fordelingspolitiske dimension og dermed væk fra Glistrups neoliberale position på højrefløjen. Denne tendens ses også hos andre lignende partier (de Lange, 2007), men fx ikke hos det norske Fremskridtsparti (Jungar og Jupskås, 2014).

Figur 1 viser Dansk Folkepartis placering på den ny- og fordelingspolitiske dimension, og på den "generelle" venstre-højre skala 1999-2014 ifølge en international, veletableret ekspertundersøgelse (Bakker et al., 2020). Dansk Folkeparti har bevæget sig fra 7 i 1999 til lidt til venstre for midten på 4,5 i 2019 på den fordelingspolitiske venstre-højre-dimension. Det betyder, at Dansk Folkeparti har flyttet sig væk fra Venstre og Konservative, og tættere på Socialdemokratiet. Der er til gengæld ikke sket meget på den nypolitiske dimension, hvor de svinger mellem 7,5 og 9; dog med stabilitet omkring 8 siden 2014. Der har hidtil været en ret klar sammenhæng mellem de danske partiers ny- og fordelingspolitiske placering, men det er i opbrud. Dansk Folkeparti har bevæget sig til det område i det politiske rum, der ikke hidtil har været optaget af andre partier, nemlig til højre på den nypolitiske dimension og til venstre for midten på den fordelingspolitiske. Et område som Socialdemokratiet må siges også at have bevæget sig mod de seneste år.

Figur 1: Dansk Folkepartis ny- og fordelingspolitiske placeringer 1999-2019

Note: Baseret på 2019 Chapel Hill Expert Survey (Bakker et al., 2020). Grafen bygger på 2019 udgaven af Chapel Hill Expert Survey, som er den nyeste udført for Danmark, se <https://www.chesdata.eu/>. Figuren viser DF's placering på hhv. gal/tan (nypolitik) variabelen og lrecon (fordelingspolitik) variabelen. Stor tak til Christoffer Green-Pedersen for at stille figuren til rådighed.

Skiftet mod venstre på den fordelingspolitiske dimension er sket gennem flere år, og selvom der i sidste del af perioden (2012) skete et partilederskift, der ellers godt kan medføre ændring i partiets politik (jf. Harmel og Janda, 1994), synes det ikke at være tilfældet. Tendensen efter 2012 er ikke markant, og Kristian Thulesen Dahl sagde ved sin tiltrædelse, at partiets politiske linje skulle fortsættes:

Betyder en ny formand så også en ny politisk linje? Sådan er der nogle, der tænker. Men sådan tænker jeg ikke. Vi skal tværtimod værne om de mærkesager, som har kendetegnet Dansk Folkeparti siden vores stiftelse i 1995. ... Man ved, hvor man har os – sådan vil det også være fremover! (Dahl, 2012).

Men det er ikke utænkeligt, at valgundersøgelsen 2019 vil pege på en yderligere venstredrejning af Dansk Folkeparti. I sin årsmødetale i september 2018 inviterede Kristian Thulesen Dahl Mette Frederiksen til at ringe, hvis valget endte med rødt flertal. Selvom Lars Løkke Rasmussen i Statsministeriet fortsat var Dansk Folkepartis plan A, skabte det strategiske valg at lancere denne plan B ifølge Kristian Thulesen Dahl uklarhed om Dansk Folkepartis borgerlighed:

Vores samarbejde med Socialdemokratiet blev for bombastisk. Blev for meget den ydre italesættelse end det politiske indhold. Mange af Jer har understreget, at det er vigtigt, at Dansk Folkeparti kan samarbejde politisk også med Socialdemokratiet. Men at måden det skete på, skabte for stor tvivl om, hvorvidt vi betragter os selv som et borgerligt parti. Og når vi nu ser os selv som et borgerligt parti – et nationalt-sindet parti – er det jo tosset, at vores ageren har kunnet skabe en så stor tvivl hos danskere, at mange fravalgte os i juni (Dahl, 2019).

Ses mere specifikt på de politiske områder, er Dansk Folkepartis mærkesager først og fremmest integrations- og immigrationspolitik, men de lægger også vægt på ældrepolitik, socialpolitik, sundhedspolitik, dyrevelfærd, lov og orden, grænsekontrol og EU (Dansk Folkeparti, 2019a). Blandt deres kontingentbetalende medlemmer er der markant højere enighed på integrations- og immigrationspolitik samt lov og orden end på andre politiske spørgsmål, hvilket viser samstemmigheden om disse nypolitiske temaer, mens der på de fordelingspolitiske spørgsmål er en større spredning (Kosiara-Pedersen, 2017: 215).

Dansk Folkeparti har specielt formået at få politisk indflydelse på indholdet og prioriteringen af integrations- og immigrationspolitikken (Green-Pedersen og Odalm, 2008). Dansk Folkeparti har haft emneejerskab over integrations- og immigrationspolitik (Hjorth, 2017). De etablerede partier, specielt Venstre,

Konservative og Socialdemokratiet, har imødekommet Dansk Folkeparti, når det gælder nativisme og velfærdschauvinisme (Christiansen, 2017). Det var allerede på den politiske dagsorden, men deres mere autoritære anti-immigration og –integrationstilgang og den vælgermæssige støtte, det fik, fremskyndede tendensen. Socialdemokratiet fulgte trop og tilpassede sig specielt i 2015-2019, mens modstanden fra specielt Enhedslisten og Radikale Venstre har skabt øget polarisering på den nypolitiske dimension (Jupskås, 2018).

Danmarks gunstige økonomi gav plads til fokus på Dansk Folkepartis nypolitiske mærkesager (Ivarssflaten, 2005). Men fordelingspolitik var nu stadig på dagsordenen. I årene som støtteparti for VK-regeringerne i 2001-2011 vekslede Dansk Folkeparti deres støtte til regeringens økonomiske politik med indrømmelser på deres mærkesager, fx ældrecheck og strammere integrations- og immigrationspolitik. Men den økonomiske politik, de valgte at støtte, var ikke altid til fordel for deres vælgere. Noget de var klar over (Kjærsgaard, 2013), fx når det gælder de velfærdsreduktioner, de var med til, i reformer af førtidspension og dagpenge. Det, at Dansk Folkeparti ikke er blevet straffet (mere) af deres vælgere, indikerer, at fordelingspolitik er langt mindre vigtig for deres støtter end de nypolitiske mærkesager.

Den indvandringsskritiske tone var allerede slået an med Glistrup i 1980'erne. Dansk Folkeparti tog udgangspunkt i den ideologiske og politiske ballast fra Fremskridtspartiet men fandt hurtigt deres egne fødder. De løsnede bånd mellem sociale grupper og partier, og fremvæksten af issue voting (Borre og Andersen, 1997), fordelingspolitikens dalende betydning og nypolitikens fremmarch op til 2001-valget var en fordel for Dansk Folkeparti. Men det var også en tendens, de selv bidrog til med deres fokus, også i kampagner, på integrations- og immigrationspolitik (Christiansen, 2016).

Et radikalt højrefløjsparti?

I international komparativ forskning inkluderes Dansk Folkeparti i gruppen af ”radikale højrefløjspartier”, der fx også inkluderer Vlaams Belang, Front/Rassemblement National, Schweizerische Volkspartei, Sverigedemokraterna, Fidesz og Freiheitlichen Partei Österreichs. Denne partifamilie har fået tiltagende elektoral succes og opmærksomhed. Partierne er karakteriseret ved nativisme, autoritarisme og populisme (Mudde, 2019), og spørgsmålet her er, i hvilken grad disse begreber passer på Dansk Folkeparti.

Det første karakteristikum, nativisme, dvs. en kombination af nationalisme og xenofobi, fremgår af partiets mærkesager og politiske program (Dansk Folkeparti, 2019a, 2019b):

Vi er forpligtede af vor danske kulturarv og vort ansvar for hinanden som folk. ... Danmark er ikke et indvandrerland og har aldrig været det. Vi vil derfor ikke acceptere en multi-etnisk forvandling af landet. Danmark er danskernes land, og borgerne skal have mulighed for at leve i et trygt retssamfund, der udvikler sig i overensstemmelse med dansk kultur (Dansk Folkeparti, 2019b).

Dansk Folkeparti bakker op om velfærdsstaten, specielt ift. ældre og handicappede (Dansk Folkeparti, 2019b), og vælgerne er enige i, at Dansk Folkeparti passer godt på de gamle; Dansk Folkeparti anses for langt det bedste parti til at repræsentere de ældre (Hjorth, 2017: 201). Velfærden skal også gælde vores kæledyr; dyrevelfærd er en af Dansk Folkepartis mærkesager (Dansk Folkeparti, 2019c).

Danmark skal beskyttes med grænsekontrol, der er en af Dansk Folkepartis otte mærkesager:

Der skal være bygninger, betjente og toldere ved grænserne, både på land, ved vandet og i lufthavnene. Gæster, der vil ind i Danmark, skal mødes af en venlig og imødekommende kontrol. Men kontrollen skal være effektiv og hindre folk, der vil os det ondt eller som vi af andre grunde ikke vil have ind i landet, i at komme ind i Danmark (Dansk Folkeparti, 2019d).

Mens nogle højrefløjspartier er antisemitiske, er nogle af de nyere ikke; nogle fremstår endda pro-israelske (Mudde, 2019: 28). Dansk Folkeparti tilhører sidstnævnte. Specielt Søren Espersen forsvarer israelske interesser. På hans kontor stod (står?) en flagpiedestal med det danske, amerikanske og israelske flag under interview i 1998, og hans tweets viser det også tydeligt, fx "Fantastiske Israel!" efterfulgt af tre israelske flag fra 28. april 2020 i anledning af Israels fødselsdag.

Det andet karakteristikum ved "radikale højrefløjspartier" i den internationale forskning (Mudde, 2019) er autoritarisme, dvs. det at autoritative figurer er vigtige, og (opretholdelse af) lov og orden prioriteres. Det står også stærkt hos Dansk Folkeparti med nedsættelse af den kriminelle lavalder, hårdere straffe, specielt ved personfarlig kriminalitet, og mere politi og overvågning (Dansk Folkeparti, 2019d, 2019e). "Forbrydere skal straffes hurtigt, hårdt og kontant – og fængselsophold skal være mere straf, mindre højskoleophold" (Dansk Folkeparti, 2019e).

Det tredje karakteristikum ved "radikale højrefløjspartier" i den internationale litteratur (Mudde, 2019) er populisme, der er et begreb, hvorom der er begrebsmæssige uenigheder til trods for (eller måske på grund af?) en stor mængde

studier i disse år. De forskellige forståelser af populisme har bidraget til, at Dansk Folkeparti i forskellig grad har været klassificeret som populistisk (Bächler og Hopmann, 2017). Med udgangspunkt i en forståelse af, at populisme er en retorik, hvor folket positioneres mod eliten, dvs. en anti-elite-retorik, udviser Dansk Folkeparti populistiske karakteristika. Pia Kjærsgaard harcelerer mod den politisk korrekte, langt uddannede, café lattedrikkende, designertøj bærende elite med dyre biler og designmøbler, der tager på weekendture til London (Jensen, 2013b; Kjærsgaard, 2013). De bor langt fra problemerne, og det er nødvendigt, at Dansk Folkeparti varetager helt almindelige menneskers tarv (Kjærsgaard, 2013; Kildegaard, 2020). En analyse af folketingsmedlemmernes facebookopdateringer viser fx, at Dansk Folkepartis MF'er, sammen med Enhedslisten, anvender populistisk retorik i højere grad end andre MF'er, selvom variationen i de enkelte partier er stor (Nielsen, 2018). Samtidig har Dansk Folkepartis medlemmer og vælgere en lavere grad af tillid til det politiske system og tillid til andre mennesker end andre partiers medlemmer og vælgere (Kosiara-Pedersen, 2017: 276-280), hvilket ofte er karakteristisk for højrefløjspartier.

Det kan være svært for Dansk Folkeparti at opretholde et anti-elitært narrativ, når de indgår som en integreret del af det etablerede politiske system. Den parlamentariske repræsentation umuliggør ikke dem-og-os og anti-elitær retorik, som fx sås med Fremskridtspartiets ønske om at underminere "gammelpartierne" og velfærdsstaten. Dansk Folkeparti er forblevet et skridt fra den formelle regeringsmagt, men distancen udfordres, når de i så høj grad, og på vigtige områder, er med til at afgøre regeringens politik. Dansk Folkeparti har også været udfordret af MELD/FELD-sagen (se fx Danmarks Radio, 2019b), fordi ulovlig anvendelse af EU's midler, som konkluderet af svindeljægerenheden OLAF, ikke passer godt ind i partiets anti-elitære – og anti-EU – udmeldinger.

Det, at Dansk Folkeparti er et etableret parti, der allerede har siddet i Folketinget med gode muligheder for politisk påvirkning, bliver fx specielt tydeligt ved folketingsvalget i 2019, hvor de udfordres af Nye Borgerlige og Stram Kurs med mere restriktive immigrations- og integrationspolitiske udmeldinger. Spørgsmålet er, om Dansk Folkeparti imødekommer denne konkurrence fra højre ved selv at rykke til højre, eller om de opretholder den pragmatiske linje og vægter indflydelsen højere. Her er en klar parallel dels til Glistrup-Kjærsgaard konflikten, dels til Enhedslisten, der har bevæget sig fra at holde på deres politiske ståsted til en mere samarbejdende linje, hvor alle forbedringer tæller (Green-Pedersen og Kosiara-Pedersen, 2020).

Alt i alt er Dansk Folkeparti et ”radikalt højrefløjsparti” karakteriseret ved nativisme, autoritarisme og en vis grad af populisme. Men Dansk Folkeparti er ikke radikalt til højre, når det gælder fordelingspolitik.

Konklusion

Formålet med denne artikel er at vise, hvordan bruddet med Fremskridtspartiet gav mulighed for en organisation, strategi og politik, der var en forudsætning for den politiske indflydelse, Dansk Folkeparti har fået i anledning af partiets 25 år 6. oktober 2020.

Organisatorisk skabte Pia Kjærsgaard og hendes støtter en partiorganisation med medlemmer, men med en høj grad af centralisering og partidisciplin for at være parlamentarisk troværdig. Der skulle være ”ro på bagsmækken”. Derfor kunne partiets vælgermæssige succes omsættes til politisk indflydelse allerede med VKO-flertallet i 2001-2011, såvel som i 2015-2019. I disse perioder har Dansk Folkeparti formået at få politiske indrømmelser specielt ift. deres mærkesager integrations- og immigrationspolitik, lov og orden, og ældre. På den nypolitiske dimension fortsatte Dansk Folkeparti arven fra Fremskridtspartiet, men på den fordelingspolitiske dimension har Dansk Folkeparti bevæget sig mod midten.

Dansk Folkeparti er kommet langt siden etableringen i 1995. Spørgsmålet er, om Pia Kjærsgaard, Kristian Thulesen Dahl og resten af Dansk Folkeparti nåede toppen i 2015, eller om de også fremover vil være på tale som et af de store partier, og specielt som et regeringsbærende parti. Deres succes synes at kunne forklares med en unik kombination af elektoralt gunstige forhold, specielt VKO-flertallet i 2001-2011 men også Lars Løkke Rasmussens og Venstres udfordringer i 2014-2015; en topstyret, strømlinet organisation, der kunne levere mandaterne i Folketinget, og hvor baglandet ikke har skabt unødvendigt røre om partiets politik; mærkesager der har stået højt på den politiske dagsorden; samt en karismatisk leder og kompetent arvtager. Sådanne gunstige forhold har ikke været alle ”radikale højrefløjspartier” forundt, og de har derfor ikke været inviteret med i det fine selskab rundt om regeringens forhandlingsbord. Det blev Dansk Folkeparti til gengæld.

Note:

1. Se mere på: <https://www.dr.dk/bonanza/serie/405/fremskridtspartiets-1/55360/fremskridtspartiets-landsmoede-tv-aktuelt>

Litteratur

- Andersen, Johannes Lund (2001). *Dansk Folkeparti, demokratiet og de fremmede. Arbejdsrapport nr. 2001:6*. Institut for Økonomi, Politik og Forvaltning, Aalborg Universitet.
- Bakker, Ryan, Liesbet Hooghe, Seth Jolly, Gary Marks, Jonathan Polk, Jan Rovny, Marco Steenbergen og Milada Vachudova (2020). *2019 Chapel Hill Expert Survey. Version 2019.1*. Tilgængelig på chesdata.eu. Chapel Hill, NC: University of North Carolina, Chapel Hill.
- Bille, Lars (1997). *Partier i forandring*. Odense: Odense Universitetsforlag.
- Bille, Lars (1998). *Dansk partipolitik 1987-1998*. København: DJØF Forlag.
- Bolin, Niklas og Karina Kosiara-Pedersen (2019). Party members' perception of intra-party democracy, pp. 201-224 i Marie Demker, Knut Heidar og Karina Kosiara-Pedersen (red.), *Nordic Party Members: Linkages in Troubled Times*. Rowman & Littlefield Publishers.
- Bolin, Niklas, Nicholas Aylott, Benjamin von dem Berge og Thomas Poguntke (2017) Patterns of intra-party democracy across the world, pp. 158-184 i Susan E. Scarrow, Paul D. Webb og Thomas Poguntke (red.), *Organizing Political Parties. Representation, Participation and Power*. Oxford: Oxford University Press.
- Borre, Ole og Jørgen G. Andersen (1997). *Voting and Political Attitudes in Denmark: A Study of the 1994 Election*. Aarhus: Aarhus University Press.
- Bächler, Christian Martin og David Nicolas Hopmann (2017). Denmark: The rise of the Danish People's Party, pp. 29-41 i Toril Aalberg, Frank Esser, Carsten Reinemann, Jesper Strömbäck og Claes H. De Vreese (red.), *Populist Political Communication in Europe*. Oxon: Routledge.
- Christiansen, Flemming J. (2016). The Danish People's Party: Combining cooperation and radical positions, pp. 94-112 i Tjitske Akkerman, Sarah L. de Lange og Matthijs Rooduijn (red.), *Radical Right-Wing Populist Parties in Western Europe: Into the Mainstream?* New York: Routledge.
- Christiansen, Flemming J. (2017). Conflict and co-operation among the Danish mainstream as a condition for adaptation to the populist radical right, pp. 49-70 i Pontus Odmalm og Eve Hepburn (red.), *The European Mainstream and the Populist Radical Right*. Abingdon: Routledge.
- Dahl, Kristian Thulesen (2012). Mange tak for tilliden. *Dansk Folkeblad* 16 (5). https://danskfolkeparti.dk/wp-content/uploads/2017/04/DF-05-2012_web-1.pdf (1. april 2019).
- Dahl, Kristian Thulesen (2019). *Årsmødetale 14. september 2019*. https://danskfolkeparti.dk/wp-content/uploads/2019/09/Kristian_Thulesen_Dahls_årsmødetale_2019.pdf (5. maj 2020).

- Danmarks Radio (2019a) *Meningsmåling*. <https://www.dr.dk/nyheder/politik/meningsmaalinger?mode=history&embed=&historyfrom=0&parties=o&overloadedblocks=> (5. maj 2019).
- Danmarks Radio (2019b) Tema: DF og EU-pengene. <https://www.dr.dk/nyheder/tema/df-og-eu-pengene> (15. juni 2020).
- Dansk Folkeparti (2019a). *Mærkesager*. <https://danskfolkeparti.dk/politik/maerkesager/> (8. marts 2019).
- Dansk Folkeparti (2019b). *Principprogram*. <https://danskfolkeparti.dk/politik/principprogram/> (20. januar 2020).
- Dansk Folkeparti (2019c). *Grænsekontrol*. <https://danskfolkeparti.dk/politik/maerkesager/graensekontrol/> (8. marts 2019).
- Dansk Folkeparti (2019d). *Dyrevelfærd*. <https://danskfolkeparti.dk/politik/maerkesager/dyrevelfaerd/> (8. marts 2019).
- Dansk Folkeparti (2019e). *Retspolitik*. <https://danskfolkeparti.dk/politik/maerkesager/retspolitik/> (8. marts 2019).
- Dansk Folkeparti (2019f). *Vedtægter for Dansk Folkepartis landsorganisation*. <https://danskfolkeparti.dk/partiet/vedtaegter/> (8. marts 2019).
- Dansk Folkeparti (2019g). *Bliv medlem for 150,- kr. årligt!* <https://danskfolkeparti.dk/vaer-med/bliv-dfer/> (8. marts 2019).
- de Lange, Sara L. (2007). A new winning formula? The programmatic appeal of the radical right. *Party Politics* 13 (4): 411-435. <https://doi.org/10.1177/1354068807075943>.
- Folketinget (2018). *Pia Kjærsgaard (DF)*. <https://www.ft.dk/medlemmer/mf/p/pia-kjaersgaard> (13. januar 2020).
- Folketinget (2019). *Gruppetøtte og regnskaber*. <https://www.ft.dk/partier/om-politiske-partier/gruppestoette-og-regnskaber> (8. marts 2019).
- Gauja, Anika og Karina Kosiara-Pedersen (2019). Partiforskning i komparativ politik. *Tidsskriftet Politik* 22 (2): 30-53.
- Green-Pedersen, Christoffer og Karina Kosiara-Pedersen (2020). Det danske partisytem mellem kontinuitet og forandring. *Politica* 52 (3): 215-233
- Green-Pedersen, Christoffer og Pontus Odsmalm (2008). Going different ways? Right-wing parties and the immigrant issue in Denmark and Sweden. *Journal of European Public Policy* 15 (3): 367-381. DOI: 10.1080/13501760701847564.
- Harmel, Robert og Kenneth Janda (1994). An integrated theory of party goals and party change. *Journal of Theoretical Politics* 6 (3): 259-287. DOI: 10.1177/0951692894006003001.
- Harmel, Robert, Lars G. Svåsand og Hilmar Mjelde (2018). *Institutionalisation (and De-institutionalisation) of Right-Wing Protest Parties. The Progress Parties in Denmark and Norway*. London: Rowman & Littlefield.

- Hjorth, Frederik (2017). Emneejerskab – hvilke partier ejer hvilke emner?, pp. 193-205 i Kasper Møller Hansen og Rune Stubager (red.). *Oprør fra udkanten – Folketingsvalget 2015*. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Ivarsflaten, Elisabeth (2005). The vulnerable populist right parties: No economic realignment fuelling their electoral success. *European Journal of Political Research* 44 (3): 465-492. DOI: 10.1111/j.1475-6765.2005.00235.
- Jensen, Mads Mostrup (2013a). Skaarup: DF er et topstyret parti, og det har været en ubetinget succes. *Berlingske*, 15. september. <https://www.berlingske.dk/politik/skaarup-df-er-et-topstyret-parti-og-det-har-vaeret-en-ubetinget-succes>
- Jensen, Mads Mostrup (2013b). Pia K.: Eliten ødelægger Danmark. *Berlingske*, 15. september. <https://www.berlingske.dk/politik/pia-k.-eliten-oedelaegger-danmark>
- Jungar, Ann-Cathrine og Anders Ravik Jupskås (2014). Populist radical right parties in the Nordic region: A new and distinct party family? *Scandinavian Political Studies* 37 (3): 215-238.
- Jupskås, Anders Ravik (2018). Shaken, but not stirred: How right-wing populist parties have changed party systems in Scandinavia, pp. 103-144 i Steven B. Wolinetz og Andrej Zaslove (red.), *Absorbing the Blow: Populist Parties and their Impact on Parties and Party Systems*. London: ECPR Press.
- Kildegaard, Kasper (2020). Forarget Pia Kjærsgaard: En lille elite ”sidder på flæsket” med deres ”åh-så-tolerante holdninger” og spærrer danskerne inde. *Berlingske*, 12. januar. <https://www.berlingske.dk/politik/forarget-pia-kjaersgaard-en-lille-elite-sidder-paa-flaesket-med-deres-aaah>
- Kjærsgaard, Pia (2013) med Jette Meier Carlsen. *Fordi jeg var nødt til det*. København: People’s Press.
- Kosiara-Pedersen, Karina (2014). Partimedlemmernes deltagelse og syn på partidemokrati 2000-2012. *Politica* 46 (3): 274-295.
- Kosiara-Pedersen, Karina (2015). Party membership in Denmark: Fluctuating membership figures and organizational stability, pp. 66-83 i Emilie van Haute og Anika Gauja (red.), *Party Members and Activists*. London: Routledge.
- Kosiara-Pedersen, Karina (2017). *Demokratiets ildsjæle. Partimedlemmer i Danmark*. København: DJØF Forlag.
- Kosiara-Pedersen, Karina (2019). Change and stability: How the party leaderships of the Danish Progress Party and Danish People’s Party organized. *Polish Political Science Review* 7 (1): 61-79. DOI: 10.2478/ppsr-2019-0004.
- Kosiara-Pedersen, Karina (2020). Danish Peoples Party: Centre oriented populists?, i Peter Munk Christiansen, Jørgen Elklit og Peter Nedergaard (red.), *Oxford Handbook of Danish Politics*. Oxford: Oxford University Press.
- Larsen, Bjarne Villads (1977). En studie af Fremskridtspartiets organisation. *Politica* 9 (3-4): 59-84.

- Mudde, Cas (2019). *The Far Right Today*. Cambridge: Polity.
- Nielsen, Christoffer Mejer (2018). *Populisme 2.0. En machine learning-tilgang til kortlægning af populistisk framing på Facebook*. København: Institut for Statskundskab, Københavns Universitet.
- Pedersen, Karina og Jens Ringsmose (2005). Fra protest til indflydelse – organisatoriske forskelle mellem Fremskridtspartiet og Dansk Folkeparti. *Tidsskriftet Politik* 8 (3): 68-78.
- Sahl, Jonas (2015). Top-DF'ers kone fra Taiwan listet ind i partiet. *Ekstra Bladet*, 9. februar. <https://ekstrabladet.dk/nyheder/politik/dansktopolitik/top-dfers-kone-fra-taiwan-listet-ind-i-partiet/5434843>. (1. april 2019).
- Statsministeriet (1999). Statsminister Poul Nyrup Rasmussens replik ved åbningsdebatten i Folketinget den 7. oktober 1999. http://www.stm.dk/_p_7628.html (8. marts 2019).
- Strøm, Kaare (1984). Minority governments in parliamentary democracies: The rationality of nonwinning cabinet solutions. *Comparative Political Studies* 17 (2): 199-227.
- Thomsen, Steen (2002) Interview med organisationskonsulent Steen Thomsen ved forfatteren i 2002.

Interview

- Kjærsgaard, Pia (2002). Interview med Pia Kjærsgaard gennemført af forfatteren i 2002.
- Nielsen, Poul Lindholm (2017). Interview med partisekretær Poul Lindholm Nielsen ved forfatteren og hendes hold ”partier som medlems- og kampagneorganisationer” på Københavns Universitet.
- Thomsen, Steen (2002). Interview med organisationskonsulent Steen Thomsen ved forfatteren i 2002.